

Esa Sironen

Juur julmaist' yhteen: voimapainin aikaan

Jyväskylän ensimmäiset ihmisurheilijat, jotka saivat kuvansa lehteen 1910-luvulla, olivat raavaita niskanvääntäjiä Weikoista ja Kisa-Toveista. Raskasta sarjaa hallitsi Hugo Elomaa parikin vuosikymmentä. Toinen tunnettu voimapanin oli peltiseppä Matti Pälve, jolle kansan suussa väännettiin mainoslause: "Pelti, läkki ja Matti Pälve".

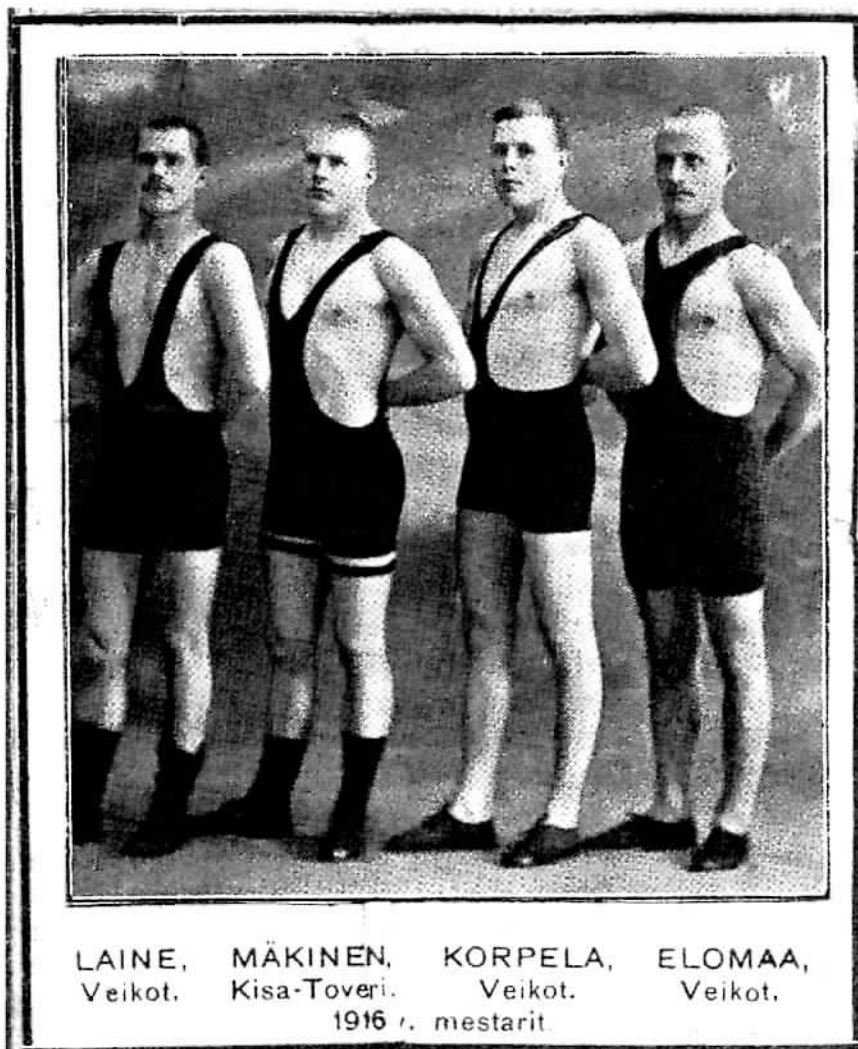
Elettiin voimapainin aikaa, ja miehet olivat jäykkiä kuin sahapukit. Suoraa voimaa oli, millä heittää, mutta siltaa tuskin lainkaan. Jos vähänkin selälleen lähti menemään, siellä oltiin.

Suutari Kalle Laine oli notkea ja nopealiikkeinen painija "Jumalan armosta". Hänen pojastaan tuli myöhemmin komppanianpäällikkö Väinö Linnan *Tuntemattoman sotilaan* rykmenttiin. Onpa häntä etsitty itse kirjastakin, nähty junassa "luutnantti Lammiona", yhtenä heistä. Ja tietysti perusteita.

Painimestareiden "nutistukset" ja "leipäheitot" selostettiin paikallisissa lehdissä jopa otteen tarkkuudella. Kun kaupungissa oli kaksi lajin mahtiseuraa, työväenluokkainen ja porvarillinen, tuli julkiselle sanalle ja yleisölle kosolti jännättävää. Kannatti siis ajoissa lunastaa pilettejä viikonlopun mielenkaatajaisiin.

”Kauppakadulle asti ulottui jono vanhalta työväentalolta”, Lauri Ruusala on muistellut. Aina eivät kaikki mahtuneet sisään.

Olihan se näytös. Tutut, mutta trikoissaan niin toisinolaiset, mitas-
saan kasvaneet uroot heittelivät toisiaan tulisesti ja tosissaan, jos kohta

Vuoden 1916 painin piirinmestarit Jyväskylässä. Painin poseerauskuvat olivat jäykkiä ja totisia, toisin kuin itse ottelut, jotka usein "voitettiin jo pukuhuoneessa". (Jyväskylän Weikkojen leikekirja, Jyväskylän Maakunta-arkisto)

joskus myös sopuillen ja keskenään keplotellen. Sitä haukuttiin ”porukkapainiksi”.

Usein sai yleisö nauraa ”miesten hauskoille liikkeille itsensä aiwan väsyksiin”.

Painiyleisön innokkaimpiin kuuluivat poliisimestari Karpio, palopäällikkö Järvinen ja tuleva kauppaneuvos Rutanen, joilla kaikilla oli omaa painitustaa Verner ”Isä” Järvisen Jyväskylän ajoilta.

”Ne piti kovasti omiensa puolta”, Ruusala muisteli. ”Isoa elämätä.”

Paini kun oli silloin vielä yhteistä.

Lupa kisoihin anottiin poliisimestarilta, ja päättymisajaksi merkittiin sunnuntai-ilta kello kaksitoista. Usein koitokset kuitenkin venyivät aamu-yön tunneille. Yhdellä matolla junnattiin 20-minuuttisia otteluita. Silloin Felix Lahtinen, Weikkojen puuhamies, kysyi eturivissä istuvalta Karpiolta, että mitäs poliisimestari tuumaa, kun aika loppuu.

”Antaa mennä vaan”, poliisimestari huitaisi kädellään.

Painin kuninkaallisia

”Kun aikamiehet tuli salille harjoituksiin, meidän piti kierittää niille parvelta raskaat, meriruokoiset painimotor”, Ruusala kertoi. ”Isot viskaalit paini ensin että lattia ryskyi, sitten harjoiteltiin myö pikkupojat. Lopuksi vedettiin taas matot nippuun parvelle.”

Niin saatiin painiaakkoset vanhalla Puu-Polsulla, työväentalolla, muiden jaloissa. Myöhempi oma painikämpä ei ollut häävimpi sekään.

”Vettä ei ollut ollenkaan, sitten saatiin jonkinlainen pönttö. Ja kylmä oli talvisaikaan, matto usein jäässä. Mannisen Aatti tuli suoraan töistä ja lämmitti. Saatiin kuumaa vettä, mutta savua olikin sitten kämpä täynnä.”

”Mitään ei nähty, kun mentiin sisään.”

”Parhaan otteluni kävin Tanskan painikuningasta Jacobsenia vastaan”, Ruusala jatkoi. ”Ne oli Jyryn kisat Helsingissä kesällä 1923, meitä kuusi, seitsemän miestä, ja sehän lato kaikki selälleen.”

Pojat sanoivat Ruusalalle, että pidä sinä nyt jotain vastusta, ettei se kaikkia meitä voita.

"Tuli sitten se mejjän ottelu, ja se oli hieno. Siltojen kautta pyörittiin ja kansa huuti mahottomasti. Siitä tuli täysi aika, mutta työvoiton se sai. Ei kuitenkaan selälleen. Kokkisen Väinökin tuli kättelemään, onnitteli."

Suomalaiset taktikoivat, painivat sopuvoittoja toisilleen, Ruusala muiden joukossa, ja niin saatiin Jacobsen lopulta kakkoseksi.

On "kuin filmiä katsoisi", lehdessä kirjoitettiin Ruusalan ja Jacobsenin yhteenotosta.

Niin naama ruvella tuli Lauri-poika siltä reissulta, että vaimokin säikähti. Matolla oli hiekkaa, kun siihen ulkona kenkineen noustiin. Eikä sitä paljon siivottu, isompaa moreenia välillä luudalla huiskaistiin, painija muisteli.

Turhan päiten pilette

Kerran omissa kisoissa Ruusala painoi satakunta grammaa liikaa. Felix Lahtinen käski palttoo päällä kävelemään. Niin Ruusala kiersi muutaman korttelin, nykäisi sormukset pois sormesta ja selvisi läpi punnituksesta.

"Jyryn porukalla oli monenlaista juonta. Minä monesti huomasin, kun ne meni vaa'an ympärille. Jos jollain oli ylipainoa, niin neljä, viis ukkoa piti ohjelmaa, että yksi sai piettyä varvasta vaa'an alla."

Yli sata kilpailua ja melkein kaikki Suomen kaupungit Ruusala kiersi.

Pietarsaaren "Kontra" Aaltosen kanssa Ruusalan painit päättyivät yleensä ratkaisemattoman.

"Se oli Vaajakoskella painimassa, heitti ja minä passasin sen selälleen omasta heitostaan. Sekös suuttu, sano tolleen ikeniinsä, että tulepas sunnuntaina Vaasaan."

Ruusala oli monet peräkkäiset pyhänseudut kiertänyt, mutta sisu nousi.

"Se oli hurja ottelu. Aaltonen tuli suoraan päälle, mutta minä hypäsin sivuun, ja sehän meinas mennä kulissista läpi. Me pantiin oikein rantteliks, heiteltiin sinne tänne, ja ratkaisematon siitä taas tuli."

Aaltosta vastaan tuli muuan Porin poika, jota Aaltonen hakkasi ja murjoi, sai työvoiton.

"Olisin minäkin siitä pojasta työvoiton saanut, mutta se antoi selkävoiton. Se oli niin kiukuspäissään siitä Aaltosen riepottelusta."

”Niin pääsin taas ykköseksi.”

Aaltonen oli töissä Pietarsaaren tupakkatehtaalla. Painikilpailuja kierrellessään hänellä oli kertoman mukaan aina kapsäkki täynnä irtotupakoita. Niitä hän möi. Aaltonen oli tunnettu Suomen painikaartissa siitä, että hän ajoi pommilla junissa ympäri Suomea. Ruusalalle kerran selvisi, miten se tapahtui.

”Mentiin kaksistaan Kemiin kilpailuihin. Oulussa Kontra sanoi, että menepäs ostamaan seuraavalle asemalle piletti, kun multa on rahat loppu. Minä menin, eihän se paljo mitään maksanu. Junassa se yhtäkkiä alkoi noitumaan, että saakeli, eihän se konduktööri tässä vielä vaihtunutkaan. Meni rahat hukkaan.”

Tuli turhan päiten ostettua markan piletti.

”Kun konduktööri tuli vaunuun, Kontra heitti takin pois päältään, heilui, piti suussaan pilettiä, teki kaikki maailman temput, että varmaan tuli huomatuksi. Se näytti heti pilettinsä, mutta eihän se ollut kuin seuraavalle pysäkille. Sillä konstin se sai sitten olla rauhassa.”

Jyväskylän Weikkojen painien osanottajat ja tuomaristo 1920-luvun alussa. Ympyröity painija on oheisen artikkelin muistelijä Lauri Ruusala. (Sirkkua Lahtisen kokoelma)

Noin siro mies

Seurat pitivät painijoistaan pörssiä, jossa periaatteena oli vastikkeiden vaihto. Kun seura lähetti miehen kisoihin, se oli oikeutettu saamaan takaisinmaksuna miehen myös omiin kisoihinsa. Heikommat seurat käyttivät periaatetta hyväksi ja pyrkivät lähettämään suurseurojen kisoihin mahdollisimman paljon painijoita, jotta vuorollaan saisivat omiin kilpailuihinsa nimimiehiä ja niiden mukana maksavaa yleisöä.

Weikot järjesti 1920-luvun alussa Jyväskylän Lounaispuistoon suuret ”painikilpailut ja kansanjuhlat”. Mäki-Matin orkesteri tilattiin jälleen keran soittamaan, Survon yleinen sauna varattiin painijoille ja juhlapaikalle marssittiin pitkin Kauppakatua.

Juhltilaisuus alkoi seurojen välisellä kaupungin ympärijuoksulla. Se oli perinne, jonka opettajaseminaarin Jyskyt ja lyseolaiset olivat aikanaan aloittaneet.

Aivan erityisellä kiinnostuksella odotettiin Helsingin Jyryn Väinö Kokkisen astumista matolle. Hänen otteitaan ei ollut kaupungissa ennen nähty.

Niinpä *Työn Voimassa* annettiin tapahtumien kulusta jälkikäteen seikkaperäinen kuvaus. Kokkista ei tunnettu, joten kohahdus kävi kirjoittajan mukaan yleisön joukossa, kun painijoiden esittelyssä ”vaatimattoman näköinen, hoikka nuorukainen erkani rivistä, nyökätäkseen uteliaille tervehdyksensä.”

”Noin siro mies”, kuiskivat impyet ja ”taisipa vienot verikukat häilähättää poskipäissä”, lehti maalaili.

Miesten kesken arvuuteltiin: ”On se ihmeellistä, että tuollaisessa ruumiissa mahtuu olemaan sellainen voima, että maailmassa ei ole miestä, joka hänet sarjassaan voittaisi.”

Niin ihmemies astui matolle, ja ”levisivät katselijain silmät selälleen: Kokkinen kääraisi vastustajansa käsivarret aivan kuin leikitellen pois otteensa tieltä ja sirolla heitolla löi tämän mattoon selälleen. Aikaa kului 17 sekuntia.”

Siinä lensi Nevalaisen Matti, ”Masööri”, kuten häntä kutsuttiin. Masööri oli kuulunut Jyryyn hänkin, syksyllä seitsemäntoista jopa sen Akomppaniaan. Kapinan aikaan Nevalainen oli ollut Kannaksella ja seu-

rannut, kuinka punapäällikkö Kaljunen ampui kuulustelussa vankia pään yli pistoolilla, että "tukka pölysi".

Jos jäi ilo lyhyeksi Lounaispuiston ensimmäisessä ottelussa, osasipa yleisö jo alusta pitäen olla silmä tarkkana. Sillä nyt Kokkista vastaan asetui "hyvän painijan nimissä jo jonkin aikaa kulkenut L. Ruusala".

"Rinta rintaa vasten seisten otettiin otteet. Sitten seurasivat heitot toinen toistaan. Salaman nopeasti ne suoritettiin, voimalla ja taidolla. Sen 50 sekunnin aikana, minkä ottelu kesti, ehdittiin tehdä molemmin puolin mitä monimutkaisimpia taitotemppeja."

Samanlaisia kohahduksia saivat Weikkojen painijat aikaan ympäröivällä maaseudulla.